

Jekaterīna Kuzminova
Daugavpils Universitāte, Latvija

UZŅĒMĒJDARBĪBAS DEMOGRĀFIJAS ANALĪZE LATVIJĀ UN CITĀS ES DALĪBVALSTĪS

Abstract

Analysis of business demography in Latvia and other European Union member states.

Entrepreneurship is promoting economic growth, productivity, innovation and employment in each country. Because of current economic breakdown business development has gained additional attention. Taking into consideration opinion of Schumpeter that economic recession is time of “creative destruction” when unproductive enterprises are closing and new ones are starting to work providing more effective use of resources and assisting economic development. Under this context, research of enterprises’ dynamics is actual. In the article author analyses business demography indicators. Data on active business population, business birth rate, death rate and survival rate among EU memberships in 2007 has compared. There were finding a range of differences in those. Majority of EU acceding countries has business death rate lower than business birth rate in the year 2007 that indicates on positive dynamics of enterprises. Data indicates that business survival rate in EU countries is different and vary between 90% and 51%. This states that there are different business environment. Latvian business demography rates are not the worst and not the best ones. Correlation analysis was made between new enterprises density and GDP per capita in Latvia that gives proof about economic development dependence from business dynamics, respectively from new enterprises founded in country. There are also factors which prevent business development in Latvia. The most problematic factors for doing business in Latvia in 2009 year are tax regulation, government bureaucracy and access to financing. In the article there is indicated that Economic crisis and unemployment can push people to establish enterprises, necessity-driven entrepreneurship can be short-lived, in distinction of opportunity-based entrepreneurship.

Atslēgas vārdi: *uzņēmums, uzņēmumu demogrāfiskie rādītāji, kavējošie faktori*

Uzņēmējdarbība ir svarīgs kopējas ekonomiskas izaugsmes, produktivitātes, nodarbinātības un inovāciju attīstības priekšnosacījums katrā valstī. Gan ekonomikas zinātniskajā literatūrā, gan politiku vidū un sabiedriskajā telpā tiek plaši diskutēts par uzņēmējdarbību veicinošiem faktoriem. Jaunu uzņēmumu dibināšana bieži vien tiek uzskatīta par izšķirošu faktoru tautsaimniecības attīstībā un konkurētspējā. Jaundibinātie uzņēmumi iespaido konkurenci un liek jau funkcionējošus uzņēmumus paaugstināt saimnieciskas darbības efektivitāti.

Šodien, ekonomiskās krīzes dēļ, īpaša uzmanība veltīta uzņēmējdarbības attīstībai. Ņemot vērā J.Šumpetera uzskatus, ekonomiskā recesija ir „radošās iznīcināšanas” laiks (Schumpeter 2003: 83)¹. Tas ir laiks, kad slēdzas neproduktīvie uzņēmumi un rodas jaunie, nodrošinot efektīvāku resursu izmantošanu un ekonomikas attīstību. Šajā kontekstā aktuāla ir uzņēmumu dinamikas izpēte.

Rādītāji, kas raksturo uzņēmumu dinamiku kādā valstī mēdz dēvēt par uzņēmējdarbības demogrāfijas rādītājiem (*business demography indicators*). Galvenie no tiem ir aktīvo uzņēmumu skaits (*population of active enterprises*), uzņēmumu dibināšanas (*business birth*), izdzīvošanas

¹ Creative destruction (angļu valodā)

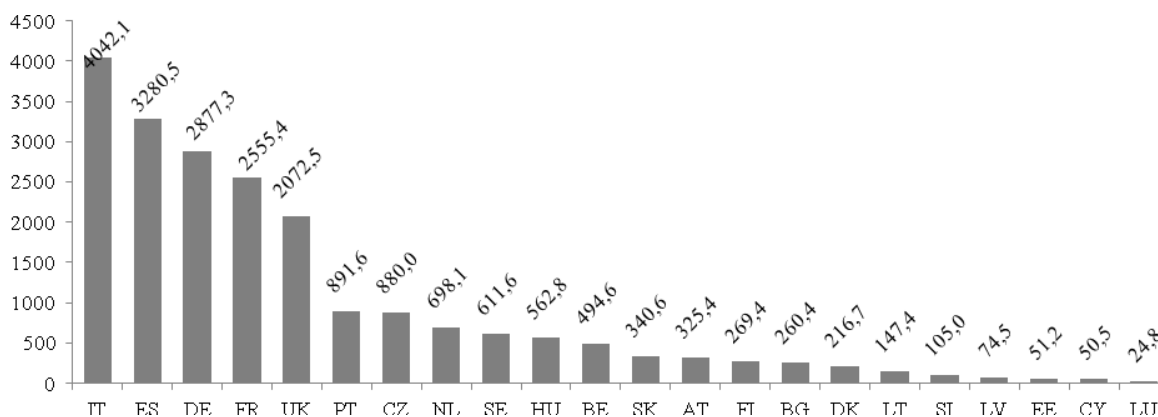
(*business survival*) un likvidācijas (*business death*) radītāji. Uzņēmējdarbības demogrāfijas rādītāji var kalpot par kopējās uzņēmējdarbības vides galveno indikatoru valstīs.

Datus, kas raksturo uzņēmējdarbības demogrāfiju sāka ievākt un strukturēt ES mērogā tikai 2002. gadā. Sākumā tas bija brīvprātīgs un neregulārs process, taču sākot no 2009. gada šādu datu vākšana un apkopošana kļuva par regulāru un ikgadēju pasākumu Eiropas Savienībā, un Eurostat sadarbībā ar OECD izveidoja speciālo uzņēmējdarbības demogrāfijas rādītāju programmu EIP (*Entrepreneurship Indicators Programme*). Latvija arī sniedz statistiskos datus šajā kopējā datu bāzē, taču Latvijas mērogā šāda statistika nav atsevišķi apkopota un pieejama. Jāatzīmē, ka uzņēmējdarbības demogrāfijas radītāju izpēti ierobežo laika periods, par kuru ir pieejami dati (2003.-2007.gads), kā arī informācijas trūkums par dažām dalībvalstīm.

Analizējot uzņēmējdarbības demogrāfijas radītājus, jānoskaidro kāda statistiska vienība ir uzskatāma par uzņēmumu. Balstoties uz Eurostat metodoloģiju, dati ir prezentēti tikai par ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem, tas ir, tādiem uzņēmumiem, kas reāli darbojas, ko liecina nodoti pārskati atbilstošos dienestos. Aktīvais uzņēmums ir tas, kam pārskatāmā perioda bija apgrozījums no saimnieciskas darbības vai bija nodarbināti cilvēki (Eurostat-OECD 2007: 21).

1.attēls

Aktīvo uzņēmumu skaits Eiropas Savienības valstīs 2007.gadā, tūkst.
(population of active enterprises)



Piezīme: nav datu par Maltu, Īriju, Poliju, Grieķiju

Avots: autores izveidots attēls pēc *Business demography.. 2011*

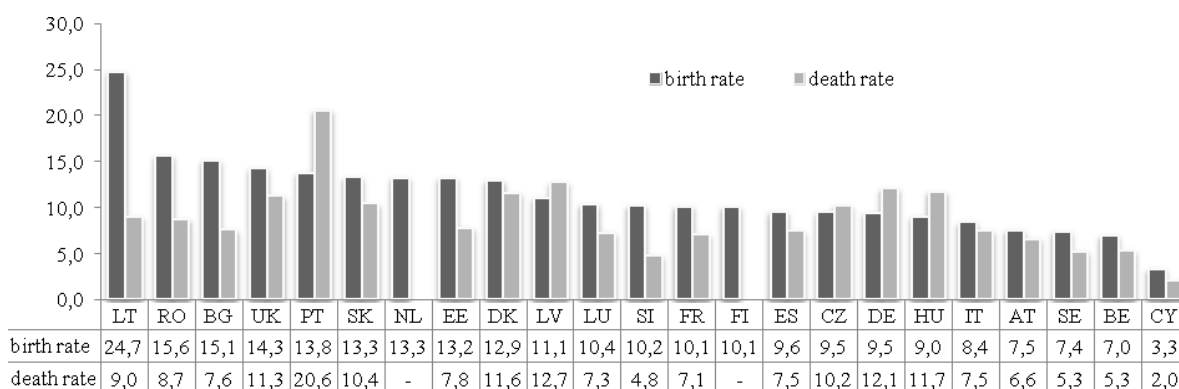
Protams, ka katra valsts ekonomika ir atšķirīga, pirmkārt, tās apjoma ziņā. Arī uzņēmumu skaits, kas funkcionē tajās ir atšķirīgs. Kā izriet no 1.attēla datiem, aktīvo uzņēmumu skaita izkliede Eiropas Savienības valstīs ir nevienmērīga. Lielākais aktīvo uzņēmumu skaits 2007. gadā bija Itālijā – ap 4 miljoniem, bet vismazākais Luksemburgā – ap 25 tūkstošiem. No ES

dalībvalstīm tikai piecās valstīs aktīvo uzņēmumu skaits pārsniedza miljonu – Itālijā, Spānijā, Vācijā, Francijā un Lielbritānijā. Latvijas rādītājs 2007.gadā bija ceturtais zemākais.

Uzņēmējdarbības demogrāfijas būtiskākie rādītāji ir uzņēmumu dibināšanas un likvidācijas līmenis noteiktā valstī. Uzņēmumu dibināšanas līmeņa rādītājs (*business birth rate*) parāda dibināto uzņēmumu skaita īpatsvaru visu ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaitā dotā laikā periodā. Par uzņēmuma dibināšanu nav uzskatīti tādi notikumi kā - apvienošanās, sadalīšanās vai uzņēmumu pārstrukturēšanās (Eurostat-OECD.. 2007: 34). Līdzīgi tiek rēķināts arī uzņēmumu likvidācijas līmeņa rādītājs (*business death rate*). Tas atspoguļo to uzņēmumu daļu no visiem ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem dotajā periodā, kas savu darbību konkrētu iemeslu dēļ ir beiguši. Uzņēmuma likvidācijas jēdziens šajā gadījumā neiekļauj uzņēmumu apvienošanās, sadalīšanos, darbības pārņemšanu ar citu uzņēmumu vai juridiskas formas maiņu. Uzņēmumu atzina par likvidēto, ja tas savu darbību neatsāk divu gadu laikā no saimnieciskas darbības pārtraukšanas momenta (Eurostat-OECD.. 2007: 52). Dati par uzņēmumu dibināšanas un likvidācijas līmeņa rādītājiem ES dalībvalstīs 2007.gadā ir pārskatāmi parādīti diagrammas veidā 2. attēlā.

2. attēls

**Uzņēmumu dibināšanas un likvidācijas līmeņa rādītāji Eiropas Savienības valstīs
2007.gadā, % (business birth rate and business death rate)**



Piezīme: *business birth rate* - nav datu par Maltu, Īriju, Poliju, Grieķiju;

business death rate - nav datu par Maltu, Īriju, Poliju, Grieķiju, Somiju, Nīderlandi.

Avots: autores izveidots attēls pēc *Business demography.. 2011*

Izvērtējot pieejamus datus, var secināt, ka ir manāma arī šo rādītāju nevienmērīga izkliede ES dalībvalstu vidū. Uzņēmumu dibināšanas līmenis (*business birth rate*) svārstās no minimālās vērtības 3,3% - Kiprā, līdz maksimālajai vērtībai 24,7% - Lietuvā. Tātad starpību veido 21 procentpunkts. Latvijā uzņēmumu dibināšanas rādītājs 2007.gadā bija 11,1%, Igaunijā – 13,2%,

tādējādi abas valstis pieder vidējo rādītāju grupai. Uzņēmuma dibināšanas rādītājus jāanalizē salīdzinājumā ar uzņēmuma likvidācijas līmeņa rādītājiem (*business death rate*). Kā redzams diagrammā, starpība starp maksimālo (Portugālē–20,6%) un minimālo (Kiprā–2,0%) uzņēmumu likvidācijas rādītāju 2007.gadā bija ap 18 procentpunktiem.

Jāsecina, ka ES dalībvalstu vairākumam 2007.gadā uzņēmumu likvidācijas līmenis bija zemāks nekā jaundibināto uzņēmumu īpatsvars ekonomiski aktīvajos uzņēmumos tanī gadā. Kā atzīmē daži pētnieki, uzņēmumu dibināšanas rādītāju pārsniegšana par likvidācijas rādītājiem, kā arī jaundibināto uzņēmumu ilgāka dzīvotspēja ir viens no priekšnosacījumiem ilgtspējīgai ekonomikas attīstībai (Schrör 2009: 1). Nozīmīga starpība starp šiem diviem rādītājiem bija vērojama Lietuvā (15,7 procentpunkti), Bulgārijā (7,5 procentpunkti) un Rumānijā (6,9 procentpunkti).

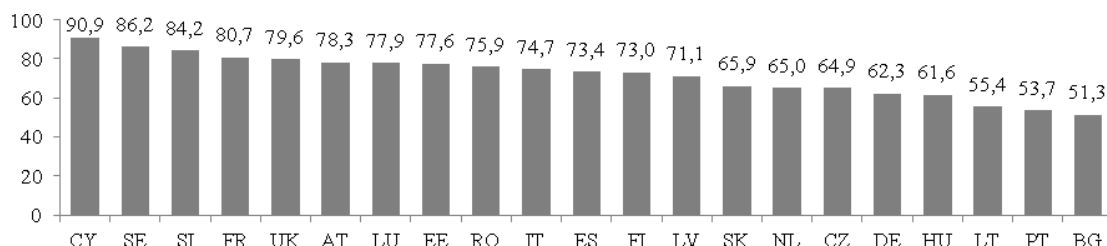
Taču, piecās ES dalībvalstīs 2007.gadā uzņēmumu likvidācijas līmenis bija lielāks par dibināšanas līmeņa rādītājiem, tai skaita arī Latvijā (par 1,6 procentpunktiem). Parējās četras valstis bija Portugāle (par 6,8 procentpunktiem), Ungārija (par 2,7 procentpunktiem) Vācija (par 2,6 procentpunktiem) un Čehija (par 0,7 procentpunktiem).

Ļoti būtisks rādītājs, kas raksturo uzņēmumu dinamikas kvalitāti, ir uzņēmumu izdzīvošanas līmenis (*business survival rate 2*). Šis rādītājs parāda, kāda daļa no pirms diviem gadiem dibinātiem uzņēmumiem ir ekonomiski aktīva uz doto brīdi, izsakot to procentos no visiem jaundibinātajiem uzņēmumiem pirms diviem gadiem (Eurostat-OECD 2007: 98)². Tas nozīmē, ka uzņēmumu izdzīvošanas līmeņa rādītājs par 2007. gadu parāda to uzņēmumu daļu, kas bija dibināti 2005.gadā un ir ekonomiski aktīvi 2007. gadā (sk. 3.attēlu).

3.attēls

² Survival rate of newly born enterprises in a given reference period is the number of enterprises that were born in year xx-n and survived to year xx as a percentage of all enterprises born in year xx-n (Eurostat-OECD 2007: 98)

**Uzņēmumu izdzīvošanas līmenis Eiropas Savienības valstīs 2007.gadā, %
(survival rate 2)**



Piezīme: nav datu par Maltu, Īriju, Poliju, Grieķiju

Avots: autores izveidots attēls pēc *Business demography.. 2011*

Kā liecina diagrammas dati, uzņēmumu izdzīvošanas līmenis ES dalībvalstīs ir atšķirīgs. Visaugstākais uzņēmumu izdzīvošanas līmenis 2007. gadā bija vērojams Kiprā, Zviedrijā, Slovēnijā un Francijā. Šajās valstīs 2007.gadā bija ekonomiski aktīvi vairāk par 80% uzņēmumu, kas savu saimniecisko darbību uzsāka 2005.gadā. Latvijā 2007.gadā bija „izdzīvojuši” 71% no 2005.gadā jaundibinātajiem uzņēmumiem, bet Igaunijā – 77%. Jāatzīmē, ka kaut Lietuvā bija vērojami visaugstākie uzņēmumu dibināšanas rādītāji gan 2007.gadā (sk.2.attēlu), gan 2005.gadā (*Business demography 2011*), tomēr uzņēmumu izdzīvošanas līmenis tajā bija trešais zemākais ES valstu starpā (55%). Tādējādi, neskatoties uz uzņēmumu dibināšanas augstiem un likvidācijas zemiem rādītājiem, kam jāliecina par pozitīvu uzņēmumu dinamiku, uzņēmumu izdzīvošanas līmenis Lietuvā ir visai zems. Vēl zemākie izdzīvošanas rādītāji bija tikai Portugālē (53,7%) un Bulgārijā (51,3%).

Tagad pievērsīsimies Latvijas uzņēmumu dinamikas rādītāju izpētei. Kā jau bija minēts iepriekš, Latvijā nav atsevišķi apkopoto un brīvi pieejamo datu par uzņēmējdarbības demogrāfijas rādītājiem. Ir pieejama formāla informācija par uzņēmumu reģistrāciju un likvidāciju, neievērojot aktīvā uzņēmuma principu. Tomēr arī esošie dati var būt noderīgi izvēlētas tēmas izpētei. Būtu vērtīgi noskaidrot cik lielā mērā jauno uzņēmumu dibināšana iespaido ekonomikas attīstības līmeni valstī. Šīm nolūkam var izmantot korelācijas analīzi starp jaundibināto uzņēmumu blīvumu un iekšzemes kopprodukta lielumu uz vienu iedzīvotāju.

Korelācija starp iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju lielumu un jaundibināto uzņēmumu blīvumu Latvijā, 1996.-2010. gads³

Correlations

		GDP_per_capita	Density
GDP_per_capita	Pearson Correlation	1	.665**
	Sig. (2-tailed)		.007
	N	15	15
Density	Pearson Correlation	.665**	1
	Sig. (2-tailed)	.007	
	N	15	15

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Avots: autores aprēķinu rezultāts SPSS datorprogrammā pēc CSB un Lursoft datiem - IK01 Iekšzemes kopprodukts, IS04 Pastāvīgo iedzīvotāju.. 2011, LR uzņēmumu reģistrā.. 2011.

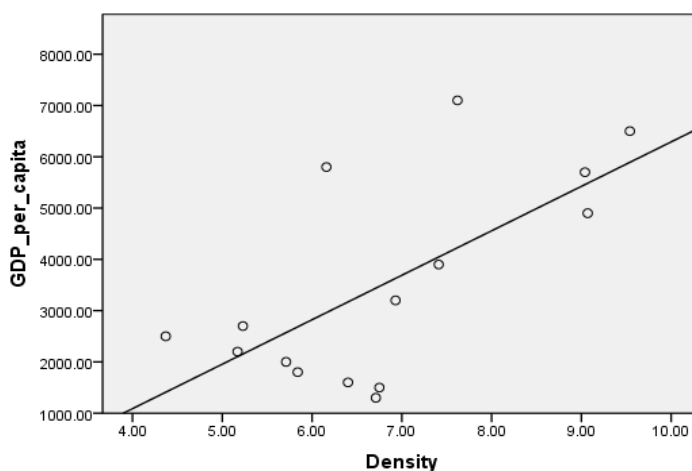
Tādējādi, mūsu uzdevums ir noskaidrot sakarības esamību starp šiem diviem rādītājiem. Pirms izvērtēt aprēķinu rezultātus, jādefinē korelētos rādītājus. Jaundibināto uzņēmumu blīvums (*new business density*) tiek rēķināts kā jaundibināto (mūsu gadījumā reģistrēto) uzņēmumu daudzums uz 1000 iedzīvotājiem darbības vecumā laika periodā t (Eurostat-OECD 2007: 70). Aprēķināsim to, izmantojot Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes un Lursoft datu bāzēs ietverto informāciju.

Aprēķina rezultāti ir redzami 1.tabulā. Faktoriālā pazīme ir jaundibināto uzņēmumu blīvums, bet rezultatīva pazīme - iekšzemes kopprodukta lielums uz vienu iedzīvotāju. Laika periods, par kuru bija veikta analīze ir 1996.-2010.gads, laika intervāls – gads. Tādējādi korelācija bija veikta piecpadsmit datu pārim. Pamatojoties uz iegūto rezultātu, var secināt, ka starp šiem diviem rādītājiem pastāv lineāra korelācija ar vidējo ciešumu ($r=0,665$) un rezultāts ir statistiski nozīmīgs. Izklides diagramma pārskatāmi liecina, ka sakarība ir tieša un pozitīva (sk. 4.attēlu). Tātad, palielinoties jaundibināto uzņēmumu blīvuma vidējai vērtībai (faktoriālā pazīme), palielinās arī iekšzemes kopprodukta lieluma uz vienu iedzīvotāju vidējā vērtība (rezultatīvā pazīme).

4. attēls

³ Tiek rēķināts Pīrsona (*Pearson*) korelācijas koeficients, jo ir korelētas skaitliskas vērtības ar normālu sadalījumu, kura esamība bija pārbaudīta ar *One-Sample Kolmogorov-Smirnov test* palīdzību SPSS datorprogrammā

Korelācijas diagramma starp iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju lielumu un jaundibināto uzņēmumu blīvumu Latvijā, 1996.-2010. gads



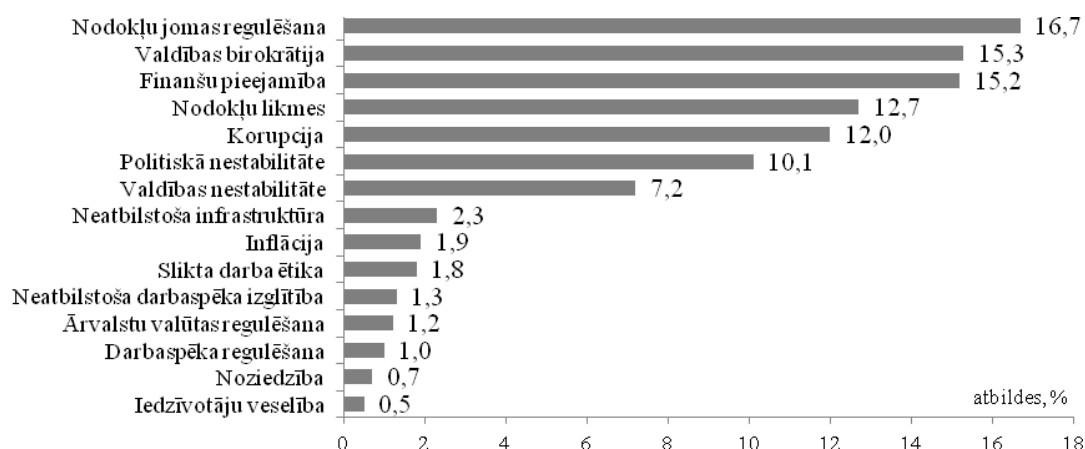
Avots: autores izveidots attēls pēc CSB un Lursoft datiem - IK01 Iekšzemes kopprodukts, IS04 Pastāvīgo iedzīvotāju.. 2011, LR uzņēmumu reģistrā.. 2011.

Veikta korelācijas analīze liecina par vērojamo ekonomikas attīstības atkarību no uzņēmumu dinamikas, respektīvi, no jauno uzņēmumu dibināšanas valstī.

Skaidrs, ka uzņēmējdarbības demogrāfijas radītāju atšķirības dažādās valstīs liecina par atšķirīgiem uzņēmumu dibināšanas un attīstības jeb uzņēmumu ģenēzes apstākļiem, tātad par atšķirīgo uzņēmējdarbības vidi katrā valstī. Šī raksta ietvaros izpētīt visu ES dalībvalstu uzņēmējdarbības vides atšķirības nav iespējams. Kā bija vērojams, pētot ES dalībvalstu demogrāfijas radītājus, Latvijas uzņēmumu dibināšanas, likvidācijas un izdzīvošanas līmeņa rādītāji kopējā ES mērogā nav vissliktākie, kaut arī nav vislabākie. Jādomā, ka Latvijā pastāv virkne faktoru, kas determinē uzņēmumu attīstības iespējas. Izvērtēsim Globālas konkurētspējas pārskata (*The Global Competitiveness Report 2010-2011*⁴) datus par uzņēmējdarbību kavējošiem faktoriem Latvijā 2009.gadā (sk.5.attēlu).

⁴Latvijā pētījumu veica Latvijas Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts (Schwab 2010: vii)

Uzņēmējdarbību kavējošie faktori Latvijā 2009. gadā⁵



Avots: autores izveidots attēls pēc Schwab, K. ed. *The Global Competitiveness Report 2010-2011*, 210p.

Sprīžot pēc informācijas, kas ir attēlotā šajā diagrammā, par visvairāk problemātiskām faktoriem, kas kavē uzņēmējdarbības attīstību Latvijā, respondenti uzskata nesakārtotu nodokļu regulēšanu (16,7%), valsts pārvaldes aparāta birokrātiju (15,3%), grūtu pieeju finansēm (15,2%), nodokļu likmes (12,7%), korupcijas esamību (12,0%) un politisku nestabilitāti valstī (10,1%). Šie uzņēmējdarbības vidi raksturojušie radītāji negatīvi ietekmē gan uzņēmuma dibināšanu, gan to turpmāku darbību un attīstību, tad arī izdzīvošanas spēju.

Kā var ietekmēt ekonomikas lejupslīde uzņēmumu dibināšanu un izdzīvošanu? No vienas puses, loģiski būtu domāt, ka recesijas laikā uzņēmējdarbības aktivitāte sarūks. Taču tas būtu vienpusīga pieeja problēmas analīzei, jo recesijai ir ne tikai mīnusi, bet arī zināmas priekšrocības. Pirmkārt, kā jau bija minēts raksta sākumā, ekonomikas lejupslīde var būt par „radošās iznīcināšanas” laiku, kad neproduktīvie uzņēmumi slēdzas, atbrīvojot darbaspēku un kapitālu no neefektīvajiem ekonomikas segmentiem, ar to rodot iespēju jauniem uzņēmumiem pārkombinēt šos resursus citāda veidā.

Turklāt, kā atzīme daži zinātnieki, augsts bezdarba līmenis valstī var pozitīvi ietekmēt uzņēmumu dibināšanu (Parker 2009: 143). Patiesām, ekonomikas lejupslīdes laikā cilvēkiem ir lielāka nepieciešamība, kā arī vairāk laika, lai uzsāktu veikt uzņēmējdarbību. Būdam bez darba, cilvēks var būt spiests dibināt uzņēmumu, vai kļūt par pašnodarbināto, lai nodrošinātu sev iztīkas līdzekļus. Jādomā, ka vairāki mēģinājumi iesaistīties uzņēmējdarbībā, iespējams, būs īslaicīgi un jaundibināto uzņēmumu izdzīvošanas līmenis nebūs augsts. Tomēr tie uzņēmumi, kas uzsāks

⁵ Respondentiem bija jāizvēlas piecus nozīmīgākus faktorus no piecpadsmit piedāvātiem un novērtēt tos 5 ballu skalā (1 – visproblemātiskākais). Stabiņi diagrammā parāda atbilžu īpatsvaru atbilstoši to ranžejumam (Schwab 2010: 210)

savu darbību ekonomikas recesijas laikā un paliks darboties tirgū arī turpmāk, būs dzīvotspējīgāki par citiem.

Vai var uzskatīt piespiestu uzņēmējdarbības uzsākšanu par efektīvu un ilgtspējīgu? Kā tiek uzsvērts pētījumā „*Global Entrepreneurship Monitor*”, kura izpētes objekts ir nevis uzņēmums, bet uzņēmējs, uzņēmējdarbību var iedalīt nepieciešamības spiestajā un iespējas motivētajā. Pētījumā bija atklāta sakarības esamība starp uzņēmējdarbības uzsākšanas motivācijas kvalitatīvo pazīmi un IKP lielumu uz vienu iedzīvotāju. Ir vērojama tendence pakāpeniski pieaugt iespējas motivētajai uzņēmējdarbībai līdz ar iedzīvotāju ienākumu palielināšanu konkrētā valstī, un pretēja tendence ir vērojama valstīs ar zemākiem ienākumiem, respektīvi, jo mazāks ir IKP lielums uz vienu iedzīvotāju, jo augstāks ir nepieciešamības spiestās uzņēmējdarbības radītājs. Kā liecina uzņēmēju apsekojuma dati, Latvijā 2009.gadā nepieciešamības spiesto aizsācēju īpatsvars palielinājās divas reizes (32% pret 15%), salīdzinājumā ar 2005. gadu (Rastrigina 2009: 21).

Kā atzīmē daži pētnieki, nepieciešamības spiestajai uzņēmējdarbībai ir zemāks ieguldījums ekonomikas attīstībā, nekā iespējas motivētajai uzņēmējdarbībai (Parker 2009: 145). Uzsvērts, ka iespējas motivētā uzņēmējdarbība var sniegt lielāku ieguldījumu inovācijās un jaunu darba vietu radīšanā. Nepieciešamības spiestie uzņēmēji retāk apsver iespēju reinvestēt peļņu, palielināt nodarbināto skaitu, apgrozījumu, izmantot modernākas tehnoloģijas vai eksportēt produkciju. No tā var secināt, ka nepieciešamības spiestajai uzņēmējdarbībai var būt ne tikai zemāks ieguldījums tautsaimniecības izaugsmē, bet arī zemākas izdzīvošanas iespējas, neesot tieksmei turpmākai attīstībai. Tādējādi, kaut recesija un bezdarbs var piespiest iedzīvotājus dibināt uzņēmumus, šādu uzņēmumu funkcionēšana var būt neilgtspējīga.

Bibliogrāfija

1. *Business demography statistics (bd_9a_l_form)*
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/european_business/data/database
[2011.03.21].
2. *Eurostat-OECD Manual on Business Demography Statistics 2007*
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-07-010/EN/KS-RA-07-010-EN.PDF [2011.02.17].
3. *IK01. Iekšzemes kopprodukts*
<http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=IK0010&ti=IK01%2E+IEK%D0ZEMES+KOPP%20RODUKTS&path=../DATABASE/ekfin/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Iek%F0zemes%20kopprodukts/&lang=16> [2011.03.13].
4. *ISO4. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits līdz darbības, darbības un vīrs darbības vecuma grupās pēc dzimuma gada sākumā*

- <http://data.csb.gov.lv/Dialog/varval.asp?ma=IS0040&ti=IS04%2E+PAST%C2V%CEGO+IEDZ%CEVOT%C2JU+SKAITS+L%CEDZ+DARBSP%C7JAS%2C+DARBSP%C7JAS+UN+VIRS+DARBSP%C7JAS++VECUMA+GRUP%C2S+P%C7C+DZIMUMA+GADA+S%C2KUM%C2&path=../DATABASE/Iedzsoc/Ikgad%E7jie%20statistikas%20dati/Iedz%EEvot%E2ji/&lang=16> [2011.03.13].
5. LR Uzņēmumu reģistrā reģistrēto subjektu dibināšanas un likvidēšanas dinamika <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/LR-Uzņemumu-registra-registreto-subjektu-dibinasanas-un-likvidesanas-dinamika&id=3> [2011.03.13].
 6. Parker, S.C. (2009) *The economics of entrepreneurship*. New York: Cambridge University press.
 7. Rastrigina, O., Dombrovskis V. (2009) *Global Entrepreneurship Monitor = Uzņēmējdarbības Globālais Monitorings. Latvijas Ziņojums*. http://biceps.org/files/GEM_2009_LV_Final.pdf [2010.06.12].
 8. Schrör, H. (2009) *Business Demography: employment and survival*. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-070/EN/KS-SF-09-070-EN.PDF [2010.06.12].
 9. Schwab, K. ed. (2010) *The Global Competitiveness Report 2010-2011*. Geneva: World Economic Forum http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf [2010.06.12].
 10. Schumpeter J.A.(2003) The Process of Creative Destruction In: *Capitalism, Socialism and Democracy*. New-York: Taylor & Francis e-Library. Pp.81-86 <http://sergioberumen.files.wordpress.com/2010/08/schumpeter-joseph-a-capitalism-socialism-and-democracy.pdf> [2011.13.04].